

ἐμὴ ἐκπληξίν νὰ διεγείρῃ εἰς πάντα ὅστις τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος πράγματα ἐγνώρισεν ἰδίαις αἰσθήτεσιν, ἢ καὶ ὑπῆρξεν εἰς αὐτὰ συμπράκτωρ.

Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν λυποῦμαι τόσοι διὰ τὴν διαστροφὴν καθ' ἑαυτήν, οὐδὲ διὰ λόγον προσωπικοῦ ἐνδιαφέροντος, — διότι φρονῶ ὅτι γεγονότα ἱστορικὰ ἐποχῆς μάλιστα ὅχι πολὺ μεμακρυσμένης, καὶ μεθ' ἑαυτῶν φέροντα τὴν ἀδιαφιλονείκητον ἀπόδειξίν των, δὲν δύνανται, ἔνεκα μεροληπτικῶν λόγων ἢ ἐκθέσεων νὰ μένωσιν ἐπὶ πολὺ ἡλλοιωμένα καὶ ἐν τῷ σκότει, — ὅσον λυποῦμαι διότι, κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν, σύλλογος προσφιλέας καὶ σπουδαῖος ὁποῖος ὁ *Παργασσός*, παρίσταται ὡς ἐνεχόμενος εἰς τὴν ἐν λόγῳ διαστροφὴν, καὶ ὡς συμμεριζόμενος τρόπον τινὰ τὰς πάντη ἀτόπως ἐκφερομένης μομφῆς κατέναντι προσώπων, ἅτινα ἐν τῇ βαθείᾳ συναισθήσει ὑψηλοῦ καθήκοντος δὲν ἐδίστασαν τὰ πάντα νὰ ὑποστῶσι, καὶ τὰ πάντα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Ἑλευθερίας νὰ θυσιάσωσι. Λέγω δὲ ὅτι ὁ σύλλογος παρίσταται ὡς ἐνεχόμενος, ὅχι ἀπλῶς διότι κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ συνετάχθη ἡ βιογραφικὴ ἔκθεσις, ἢ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν πραγμάτων διαλαβάνουσα, ἀλλὰ διότι καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπηγγέλθη, χωρὶς νὰ γείνη μηδεμία ἀπ' αὐτῆς παρατήρησις, μάλιστα δὲ καὶ ἡ τύπωσις αὐτῆς ἀπεφασίσθη, ἥτις καὶ ἐτελέσθη διὰ τοῦ ὁμωνύμου περιοδικοῦ συγγράμματος τοῦ συλλόγου.

Ταῦτα, κ. γραμματεῦ, ἔκρινα εὖλογον νὰ ἀνακοινώσω ὑμῖν, πρὸς ἀπλὴν ἔκφρασιν τῶν ἐν τῷ προκειμένῳ δυσαρέστον ἐντυπώσεων μου, ἢ κυριωτάτη τῶν ὁποίων εἶναι, ὅτι ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος *Παργασσός*, — ὅστις ἄλλως, πρὸ τετραετίας ἐπροθυμήθη νὰ μὲ ἀπονεύμῃ τὴν τιμὴν τῆς μεταξὺ τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μεγάλων κατατάξεως, — παρίσταται ἤδη παραγνωρίζων καὶ κακῶς ἐκτιμῶν τὰ τοῦ ρίζοσπαστικοῦ ἀγῶνος, καὶ τὰς ἀγνὰς καὶ καρτερικὰς ἐνεργείας τῶν ἀνέκαθεν εἰς αὐτὸν ἀφοσιωθέντων.

Δέξασθε, ἐν τούτοις τοὺς ἐκ καρδίας ἀσπασμούς μου.

ΙΩΣΗΦ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ.

## ΡΟΥΦΕΤΙΟΝ ΚΑΙ ΡΟΥΣΦΕΤΙΟΝ

Ὁ χρηστὸς καὶ ἀκάματος νέος κ. Σπυρίδων Λάμπρος ἀποθησαυρίσας ἐπὶ διέτιαν ἐν ταῖς κυριωτάταις τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Εὐρώπης ὕλην πολύτιμον ἐλληνικῆς παιδείας κατὰ τὸν Μεσσίωνα καὶ ἐφεξῆς, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Ζ' τεύχει (σελ. 497) τοῦ *Παργασσοῦ* παραδοξότατά τινα καὶ γελοῖα κύρια ὀνόματα, σύνθετα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπὸ ἐλληνικὰς λέξεις κακῶς ἀνεγνωσμένας καὶ ἀμαθέστατα ἡρμηνευμένους ὑπὸ ξένων δοκησιόφων, τὰ ὁποῖα ἐμδριθῶς τῷ ὄντι διελεύκανε διὰ σμίλης ἐμπείρου τεχνίτου. Φθάσας δὲ εἰς τὸν φιλόχριστον *Ρουφέτιον* τοῦ γνωστοῦ ἐπιγράμματος, τοῦ ἀνασκαφέντος περὶ

τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν τῷ Δημοσίῳ Κήπῳ τῆς Μασσαλίας, ὁμολογεῖ ὁ καλὸς μου Σπυρίδων ὅτι ἔκαμε στάσιν ἡ Μοῦσά του, διότι οὐδέποτε ἤκουσε τὴν λέξιν ταύτην, πιθανολογεῖ δὲ ὅτι ἴσως γραπτέον *ρουσφέτιον*, ἀν καὶ διὰ τῆς κριτικῆς εὔρε τὴν ἀληθοῦς σημασίαν καὶ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῆς· ἔχει δίκαιον ὁ Κ. Λάμπρος· γεννηθεὶς μεταξὺ ὁμογενῶν ἐν ἐλευθέρῳ κράτει, δὲν ἔλαβε τὴν ἀτυχίαν νὰ μαλύνῃ τὴν ἀκρόν του μὲ φωνὰς βαρβάρους· ἐπιτρεψάτω δὲ φίλῳ πατρικῷ ἔχοντι πεπληρωμένα τὰ ὦτα ὑπὸ τοιούτων φωνῶν νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν του.

Τὸ *ρουφέτιον* λέξις ἀραβικῇ *urfet* καὶ κοινῶς *rufet* σημαίνει θίασον, ὡς καλῶς διεῖδεν ὁ Κ. Α., φρήτην, σύστημα ἐπιτηδευματιῶν, τὸ ἄλλως ἀπλούστερα *ἐσνάφι* λεγόμενον· ἐξήγησιν τοῦ ρουφετίου καὶ περιγραφὴν ὠραίαν καὶ γλαυρωτάτην κάμνει ὁ σεβασμιος Σκαρλάτος ὁ Βυζάντιος ἐν τῷ Γ' τόμῳ τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*, ἥδὲ πῶς:

« Ἀκούεις ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Κ/Π τὸν διάκονον μνημονεύοντα μετὰ λιγυρᾶς φωνῆς ἐν τῇ ἐκτενεῖ, τῶν *εὐλογημένων ρουφετίων* Καζαντζήδων, Ἀμπατζήδων, Μπογιατζήδων, Μουτάρηδων, Πρωτομαϊστόρων, Μαϊστόρων, Καλφάδων καὶ τῶν Τσιρακίων αὐτῶν; Οὗτοι ἀποτελοῦσιν ἕκαστοι τὰ λεγόμενα *ἐσνάφια*, σωματεῖα ἰσχυρά, ἐντιμα, σώσαντα πολλάκις τὸ γένος. Ἐκαστον αὐτῶν ἔχει τοὺς ἰδιαιτέρους κανονισμοὺς, τὰς ἰδιαιτέρας διατάξεις του, τὰς ὁποίας οὐδεὶς τῶν ἐταίρων παραβαίνει ἀτιμωρητί· διότι ὅχι μόνον γίνεται ἀποσυνάγωγος καὶ ἐκπίπτει τοῦ ἐσναφίου, ἀλλ' ἕνα καιρὸν, ἐκτὸς τοῦ προστίμου, εἰς τὸ ὅποιον ὑπεχρεοῦτο, ἔτρωγε καὶ ἱκανῶς διὰ τοῦ πῆχους κατὰ νῶτων ὑπὸ τοῦ Πρωτομαϊστοροῦ (*Οὐστά-μπαση*). Ὅλα ἔχουσι τὴν ἱεραρχίαν, τὰς συνελεύσεις (*Αἰντζας*), τὴν κάπσαν των, ἐν ᾗ συνάζονται, παρὲς τῆς τεταγμένης συνεισφορᾶς, καὶ τὰ ἐπιβαλλόμενα πρόστιμα· σχηματίζουσιν *ἀδελφὰτα*, ὁμάδας τῷ ὄντι εὐλογημένας· ἔχουσι τὰς ἰδιαιτέρας πικνηγύρεις των (*τεφερίτζς*), τοὺς ἰδιαιτέρους πάτρωνας αὐτῶν Ἀγίους, οἱ Πικνοπῶλαι τὸν ἅγιον Νικόλαον, διὰ τὸ γνωστὸν λαδικόν του· οἱ γουναραῖοι τὸν Προφήτην Ἠλίαν, διὰ τὴν μηλωτὴν του· οἱ Κουρεῖς, ὡς ἰκτροπορευόμενοι, τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα· οἱ Ὑδροφόροι, τοὺς Ἀγίους Τεσσαράκοντα Μάρτυρας, ὡς ἐναποψύξαντας ἐν τῇ Σεβαστείᾳ λίμνῃ, κτλ. κτλ. Ἀπὸ τοῦ ταμείου τῆς συντεχνίας βοηθοῦνται οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ γέροντες, ἢ αἱ χῆραι καὶ τὰ ὀρφανὰ τῶν συντεχνιῶν· δανείζονται ἐπὶ τόκῳ μετριωτάτῳ, ἢ καὶ ἀτόκως, ποσότητες, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ἐνθήκη σερμαγὲ εἰς τοὺς πρώτην φορὰν ἀναλαμβάνοντας τοῦ μαΐστωρος τὴν θέσιν· καλλωπίζονται, ἢ διατηροῦνται καὶ πολλάκις ἀνεγείρονται ἐκκλησίαι· ἐλευθεροῦνται τοῦ Ἰπλίκ-χανέ ἢ τοῦ Ζαπτιέ οἱ κρατούμενοι διὰ χρῆσιν ἢ παραπτώματα. Ὑπαγε, τὴν ἐπαύριον συμβάσης πυρκαϊᾶς, εἰς τὸν τόπον τῆς συμφορᾶς, καὶ θέλεις ἰδεῖν τοὺς κασιέρους καὶ πρωτομαϊστορας τῶν συντεχνιῶν διανέμοντας ἀπὸ τῶν χρημάτων τοῦ κουτίου ἄρτον, ἐνδύματα, ἐφαπλώματα εἰς τὰ θύματα τοῦ

δεινοῦ. Καί τί δὲν κατορθόνηι ὁ ζῆλος καὶ ἡ φιλοτιμία τῶν εὐλογημέ-  
νων τούτων ρουφετίων; Καὶ πῶς ἐκλείπουν καθημέραν ἐν πρὸς ἐν τὰ  
γεγραμμένα, τὰ κοινωφελῆ, τὰ χριστιανικά ταῦτα ἔθιμα ὑπὸ τὴν καινοτόμον  
ισοπέδωσιν τῆς μόδας καὶ τῆς ἀτομικότητος καὶ τὸν πιθηκισμὸν τῆς Εὐ-  
ρώπης; περὶ οὗ ἐπτόνται ἡ λεγομένη νέα γενεὰ, ἀληθῶς νέα! διότι καὶ αὕτη  
δὲν ἤξεύρει πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει». (II Κωνσταντινούπολις Τόμ. Γ',  
σελ. 413).

Τὸ ρουφέτιον λοιπὸν οὐδενίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἐσχάτως δικλωδωνι-  
σθεῖσαν παρ' ὑμῖν ρουσφέτιον, διότι ἡ λέξις richvet = ρισβέτ, ἀραδική καὶ  
αὕτη, σημαίνει καθαρὰν δωροδοκίαν.

Ὁ λίθος ὁ ἐν Μασκαλίᾳ εὑρεθεὶς μετεκομίσθη, ὃν δὲν μὲ ἀπκτῆ ἡ μνήμη  
ἐκ Σμύρνης καὶ περὶ τῆς ἐπιγραφῆς αὐτοῦ ἔγραψεν ἀρκούντως ὁ ἡμέτερος  
διδάσκαλος Ἀσώπιος, ἐν τοῖς *Προλεγόμενοις* τῆς Β' περιόδου τοῦ Συντακτι-  
κοῦ του· τὴν ἀντιγράφω ἐνταῦθα ἐκ τοῦ *Παρασσού* ἐκτὸς τῶν ἀνορθογραφῶν.

«Ἡ παροῦσα οἰκοδομὴ γέγονε διὰ δαπάνης καὶ συνδρομῆς τοῦ φιλοχρίστου  
ρουφετίου τῶν Μπακαλίδων εἰς μνημόσυνον αὐτῶν καὶ ὑπὲρ ψυχικῆς σωτη-  
ρίας καὶ εὐτυχίας τῶν τῆδε πρωτευόντων αὐτοῖς Ἰωάννου Ἀργυροῦ καὶ Δη-  
μητρίου Μουστάκα ἐν ἔτει ΙΑΨ δεκεμβρίου κα' ἡγουμενεύοντος Νικηφόρου».

Ὁ Βιλλοαζὼν καὶ πῶς ἐπλησίασε μὲν εἰς τὴν ἐξήγησιν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς  
κακῆς ἀναγνώσεως τῶν Μπακαλίδων ἔπλεσε la famille des Bacalides, διότι  
ἀνέγνωσε Μπακαλίδων ἢ Μπακαλιδων, ὡς Αἰαντίδων, ἢ Ἡρακλειδων, ἀ-  
γνοῶν ὅτι ἡ ἀπλῆ γλῶσσα, ἐλευθέρα καὶ ἀτίθαστος, δὲν ὑποχωρεῖ εἰς τὴν  
τυραννίαν τῶν κανόνων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς· ἂν τὸ ἀνεγίνωσκε προπαρο-  
ξυτόνως ἤθελε διατάσει βεβαίως νὰ πλάσῃ τὴν οἰκογένειαν. Πασίδηλον ὅτι ἡ  
ἐπιγραφὴ δὲν εἶναι μεσκιωνικὴ, οὔτε αἱ χρονολογίαι καὶ τοῦ πρώτου ἐκδό-  
του 964 μ. Χ., καὶ τοῦ δευτέρου 6961 ἀπὸ κτίσεως κόσμου εὐδοκοῦνται,  
οὔσαι ἀμφοτέραι πρὸ τῆς Τουρκικῆς δυναστείας, ἐνῶ καὶ τὸ ρουφέτιον καὶ τὸ  
ἐπίθετον Μουστάκας, ὅπερ εἶναι καὶ Μπουγιούκας, εἶναι μεταγενεστέραις  
ἐποχῆς· ἡ δὲ φεινομένη κακὴ ζήλος χρονολογία ΙΑΨ εἰκάζω ὅτι εἶναι ἀπλῆ  
ΙΑ' μετὰ κεραίας ἀνωθεν, διατεμνομένης δι' ὀξείας, ἥτις οὕτω λαβοῦσα  
σχῆμά τι ὁμοιάζον τῷ ξ παρενέβη μετὰ τοῦ τέχτικου ἀριθμητικοῦ ὀνό-  
ματος καὶ τῆς καταλήξεως αὐτοῦ φ γραφομένης ἀνωτέρω εἰς τὸ ἔκρον τῆς  
κεραίας καὶ μετέβλε τοῖς ΙΑ'Ψ εἰς ΙΑΨ· ἦτοι ἐν ἔτει ΙΑΨ τῆς ἡγουμενείας  
Νικηφόρου· ἡ λύσις αὕτη φαίνεται μὲν ὅπως οὖν βεβαιωμένη ἕνεκεν τῆς ἀκο-  
λουθοῦσας ἡμερομηνίας Δεκεμβρίου κα', ἀλλ' ἄλλως δὲν μοι φαίνεται δυ-  
νατὴ, ἐκτὸς ἂν τὸ ΙΑΨ ᾗναι παρεφθαρμένον.

Πρὸ τῆς Τουρκικῆς δυναστείας τὰ ἐπίθετα τῶν Ἑλλήνων ἐφέροντο ἐλ-  
ληνιστὶ εἴτε ἀπλᾶ, εἴτε σύνθετα ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἢ ἠθικοῦ χαρακτηριστικοῦ,  
ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος· ὡς ὁ Βοῖδοῖωάννης, ζυφομούστης, κρασοπατέ-  
ρης κλπ. λαμβανόμενα· μετὰ ταῦτα δὲ ἤρχισαν νὰ τουρκίζωνται καὶ νὰ πα-

ρουσιάζονται ὁ μπεκρίμουςταφας, ὁ μπερεκέτης, ὁ καρκατζας, ὁ σουτζος, ὁ μουρούζης, ὁ χαντζερής, ὁ καρζ Θεοδωρής, ὁ βαλτατζής, ὁ πετμεζας, ὁ δεληγιάννης, ὁ δεληγεώργης, ὁ ζάιμης, ὁ κεχαγιζς καὶ ἄλλα, πολλάκις δὲ ἡ ἔγνοια τῆς γλώσσης παρήγαγε τοὺς ἐρευνητάς εἰς τὰ μνημονευόμενα ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ Σ. Λάμπρου ἄτοπα· πρὸς ἀπόδειξιν τούτου διὰ παραδειγμάτων περιττὴ ἢ μακρογορία. Ἐν δὲ μόνον πρόχειρον παρατηροῦμεν εἰς τὸ ἐπίθετον Δηλιγιάννης. Ἡ τουρκικὴ λέξις *δελι* σημαίνει μωρὸς, ἀλλὰ σημαίνει καὶ τολμηρὸς, παράβολος, ἐπιχειρηματικὸς· ὁ *Δελι*-γιάννης λοιπὸν σημαίνει αὐτὸς Γιάννης ὁ τολμηρὸς, ὁ παράβολος· οἱ δὲ μεταβαλόντες τὴν λέξιν εἰς τὸ ἀσήμαντον *Δηλι*-γιάννης ἐνόμισαν ὅτι τοῦτο σημαίνει· εὐγλωττος, στωμύλος· εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ τουρκικὴ λέξις *δηλ* σημαίνει γλῶσσα, τὸ δὲ ἐπίθετον *δηλ-λι* = ἔγγλωστος, ὁ ἔχων γλῶσσαν, ἐν ἀντιθέσει τοῦ *δηλ-σιζ* = ἔγγλωστος, βωδός, ὑπ᾿ ἄλληλος τοῦ σεραγίου τεταγμένος εἰς ἐκτέλεσιν μυστικῶν καὶ σκανδαλωδῶν ἀποφάσεων, οὐδέποτε σημαίνει τὸν στωμύλον = *δηλ-μπάζ*· ἔπειτα λοιπὸν ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐσφαλμένως δεδομένην σημασίαν ἔπρεπε νὰ γράφηται Δηλλιγιάννης. Αἰτούμεν συγγνώμην ἀπὸ τοῦ καλοῦς καὶ γαθοῦς ἀδελφοῦ Δηλιγιάννη, ἂν πρὸς πίστωσιν τῶν ἐκ κακῆς ἀναγνώσεως ἢ ἑρμηνείας συμβαινόντων ἄτοπημάτων κατὰ τὸν Σ. Λάμπρον ἐτολήσαμεν νὰ φιλολογήσωμεν περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν.

Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ.

## ΠΟΙΚΙΛΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΤΙΘ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΟΝΤΟΥ

§ 1.

*Παρίσιοι (Parisii), Παρίσιον, Λουκετία (ἢ Λουτετία, Lutetia).*

Ὁ μακκρίτης Ἀσώπιος ποιούμενος λόγον ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σύνταξιν περὶ τοῦ πόλις *Παρισίων* γράφει (σελ. 83): «Καὶ τὸ πόλις *Παρισίων* δέ, εἴτε ἀναχθῇ εἰς τὴν τρίτην κλάσιν (πόλις Ἀθηνῶν), εἴτε εἰς τὴν δευτέραν (πόλις τοῦ ἔθνους τῶν *Παρισίων*, *Lutetia Parisiorum* παρὰ Καίσαρι, οἱ *Παρίσιοι* παρὰ Στράβωνι, πόλις *Παρισίων* *Λουκοτελία* παρὰ Πτολεμαίῳ), εἶναι πάντοτε ἐλλογώτερον καὶ χαριέστερον παρὰ τὸ ἄλογον καὶ ἀμαθῶς λεγόμενον τὰ *Παρίσια*, ὡς τὰ *Μέγαρα*». Πρβ. καὶ Σούτσ. σελ. 76 «Οὔτε τὸ Βερολίνον οὔτε τὴν *Λευκοτίαν* τῶν *Παρισίων* ἰδόντες ἀγνοοῦμεν εἰ οἱ ἐκεῖ καθηγηταὶ διδάσκουσι καθήμενοι ἢ ἱστάμενοι».